

Arbeids- og sosialdepartementet - ASD
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Vår referanse: 14/01049-3
Arkivkode: F00 &00
Saksbehandler: Magne Hustad
Deres referanse:
Dato: 29.08.2014

Høring - Plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - Endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Det vises til departementets brev om dette, med høringsfrist 4.september 2014.

KS mener:

1) Gjeldende regelverk og sosialtjenestelovens §20 om at kommunen kan stille vilkår, gir kommunene nødvendig handlingsrom og fleksibilitet til å stille krav om aktivitet der dette er hensiktsmessig ut fra en individuell vurdering. Kommunene praktiserer allerede i dag vilkårssetting i de saker de ser dette formålstjenlig ut fra sin kjennskap til sosialhjelpssøkeren og de lokale forhold.

Forskningsrapporter viser at kommunene stiller vilkår i økende grad. Sosialhjelpsmottakerne er en sterkt uensartet gruppe med ulike problemer og behov. Individuell vurdering av søkeren og lokal fleksibilitet i valget av hjelpetiltak bør derfor fortsatt legges til grunn, fremfor standardiserte og lovbestemte løsninger.

2) Forslaget om endring av sosialtjenestelovens §20 fra en «kan»-bestemmelse til en «skal»-bestemmelse, bør ikke gjennomføres.

Proba Samfunnsanalyse publiserte i 2013 rapporten «*Kommunenes praksis for å sette vilkår for sosialhjelp*». Rapporten viser at kommunene i økende grad praktiserer å sette vilkår i vedtak om tildeling av sosialhjelp. Det er likevel fortsatt mest vanlig å vedta vilkår i større og mellomstore kommuner. Små kommuner hevder at de har god oversikt – og at de for sin egen del ser det som en bedre og mer effektiv arbeidsmetode å følge sosialhjelpsmottakerne tett opp, enn å vedta vilkår. Siden aktivitetsplikt i økende grad praktiseres og særlig i større og mellomstore kommuner, møtes allerede i dag en betydelig andel av NAVS brukere som dette er relevant for, med aktivitetsplikt.

I Probas rapport er det også undersøkt om det er noen sammenheng mellom omfanget av vilkårsbruk i en kommune og redusert bruk av sosialhjelp, basert på tall fra SSB. Rapporten kan ikke påvise noen slik sammenheng. Slik sammenheng er heller ikke dokumentert av annen forskning eller i det foreliggende høringsnotatet. Det kan heller ikke påvises noen systematisk forskjell i relativt omfang av sosialhjelpsmottakere mellom større og mindre kommuner som kan forklares med ulik praktisering av krav om aktivitetsplikt. Dette taler for at ulik praktisering av vilkårsbruk mellom kommunene like gjerne kan være begrunnet i hva som er hensiktsmessig og effektivt ut fra lokale forhold. Det er heller ikke godtgjort i høringsnotatet at dagens ulike praktisering skyldes motvilje i enkeltkommuner mot å stille vilkår om aktivitet når forholdene burde ligge til rette for det.

3) KS ønsker å medvirke til at kommunene i større grad stiller vilkår innenfor gjeldende regelverk, og at bruken av vilkårssetting blir løpende evaluert.

Som nevnt har mange kommuner positive erfaringer med vilkårssetting innenfor gjeldende regelverk. Formidling av slike erfaringer mellom kommuner med sammenlignbare utfordringer kan være et mer målrettet og mindre detaljstyrende virkemiddel enn å vedta en generell aktivitetsplikt for alle. KS deltar gjerne i et samarbeid med staten om dette.

4) Dersom forslaget gjennomføres, krever KS at det gjennomføres en kostnadsberegning av administrasjonskostnader for kommunene ved et nytt lovpålagt tiltaksapparat, og at dette kompenseres gjennom kommunerammene parallelt med at loven trer i kraft.

Den informasjon KS så langt har mottatt fra kommunene, kan tyde på betydelige kommunale merkostnader. KS har innhentet anslag på merkostnader ved lovforslaget fra et mindre antall kommuner med samlet innbyggertall på noe over 400 000 innbyggere. Dersom disse anslagene er representative for alle kommunene, medfører det forventede merkostnader rundt 500 mill kr. Selv om det er stor usikkerhet knyttet til et slikt anslag, gir det grunnlag for å gjennomføre en nærmere kostnadsberegning.

KS mener videre at det bør gjennomføres en kost-nytte-beregning og vurdering av en eventuell «skal-bestemmelse». Mye kan tyde på at en «skal-bestemmelse» - med høringsnotatets forslag til tiltak og oppfølging, vil påføre kommunene langt større kostnader enn eventuelle fremtidige innsparinger i form av reduserte sosialhjelpsutbetalinger og økt skatteinntekter direkte som følge av lovendringen. En gjennomføring av høringsnotatets forslag kan videre medføre at ressursene i NAV-kontorene styres mot mer byråkrati og mindre brukerrettet oppfølging.

5) Uavhengig av om det fremlagte lovforslaget fremmes eller ikke, anmodes regjeringen om å konkretisere hvilke reelle sanksjonsmuligheter kommunene har ved bruk av vilkårssetting.

Sanksjoner mot vilkårsbrudd er krevende, bl.a. fordi økonomisk stønad er en rettighet. Samtidig er stønadsstopp ved vilkårsbrudd eller stønad redusert til nødhjelpsnivå, i realiteten de sanksjonene som kan ha effekt. Sosialhjelpsmottakere er generelt en utsatt gruppe med betydelig oversykelighet – ikke minst på rusproblemer og psykisk helse. En tredjedel er trygdemottakere, og en tredjedel forsørger mindreårige barn. Muligheten for å stanse eller redusere stønaden er derfor sterkt begrenset.

Vedtak med vilkår for tildeling av økonomisk stønad er de vedtakene som oftest påklages til fylkesmannen. Kommunenes erfaring er at fylkesmannen som klageinstans ofte omgjør slike vedtak til klagerens fordel. En sterkt medvirkende årsak til dette er at departementets og direktoratets skriftlige retningslinjer for hvilke sanksjoner kommunene kan benytte, anses som uklare og til dels vage. Det foreliggende høringsnotatet klargjør ikke hvilke sanksjoner kommunene kan bruke mot vilkårsbrudd.

Vilkårssetting, uten at kommunene gis nye muligheter for effektive sanksjoner ved vilkårsbrudd, er en ineffektiv bruk av administrative kommunale ressurser.

Lasse Hansen
adm.dir

Helge Eide
dir

Gienpart: KMD